

Opgave Klimaatadaptatie

Voorgeschiedenis

Het omgaan met de gevolgen van de klimaatverandering (klimaatadaptatie) heeft al geruime tijd de aandacht. De Toekomstvisie Oosterhout 2030 stelt hierover onder meer dat de gemeente het groen in de stad versterkt, omdat groen in de stad zorgt voor het welbevinden van bewoners, planten en dieren. Ook reduceert het groen de CO₂ en vermindert het hittestress. Verder draagt het groen bij aan de capaciteit van de wateropvang, die nodig is vanwege de toenemende neerslag.

Ook in het bestuursakkoord 'Samen op weg naar 2030' zijn afspraken gemaakt over klimaatadaptatie, bijvoorbeeld door het vergroenen van de binnenstad en over een duurzame ruimtelijke ontwikkeling door bij gemeentelijke plannen rekening te houden met de wateropgaven.

In het voorjaar van 2019 heeft het College ingestemd met de 'Projectopdracht Klimaatadaptatie Oosterhout'. Door gebrek aan capaciteit is het tot op heden nog niet tot uitvoering van deze projectopdracht gekomen. Met het aanstellen van een projectleider Duurzaamheid per 1 april 2020 is deze ruimte er wel gekomen, en kan met de verdere uitwerking en uitvoering worden gestart.

In de concept Omgevingsvisie van de gemeente Oosterhout is aangekondigd dat voor het thema klimaatadaptatie een programma in de zin van de Omgevingswet zal worden opgesteld.

Ambities en doelstellingen

Aanleiding

Zoals bekend is het klimaat aan het veranderen en heeft dat vergaande gevolgen voor de samenleving. Wateroverlast, droogte en hitte komen in meer of mindere mate al regelmatig voor en dat zal de komende jaren alleen maar gaan toenemen. Dit heeft gevolgen voor onze woonomgeving, maar ook voor de gezondheid van onze inwoners, de natuur om ons heen, de economie, de landbouw, etc. Recent onderzoek wijst uit dat als de wereld op de huidige voet doorgaat, in de komende tachtig jaar een economische schade tot 730.000 miljard euro als gevolg van klimaatverandering te verwachten valt. Om de impact van en schade door de klimaatverandering te beperken of te accommoderen is het noodzakelijk nu te bepalen wat we moeten doen, en in welk tempo. Dit omgaan met de gevolgen van het veranderende klimaat noemen we klimaatadaptatie.

Landelijk is in samenwerking tussen alle overheden (gemeenten, waterschappen, provincies en Rijk) het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) enkele jaren geleden gestart. Doel hiervan is om in 2050 Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te hebben, zodat er nog steeds sprake is van een gezonde, leefbare en veilige woon- en werkomgeving. Daarbij is tevens afgesproken dat overheden vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen. Dit laatste betekent dat het werken aan klimaatadaptatie in het gemeentelijk beleid en processen is verankerd. Om de doelstellingen te halen is afgesproken dat overheden (gezamenlijk en zelfstandig) werken aan de 7 ambities uit het DPRA.

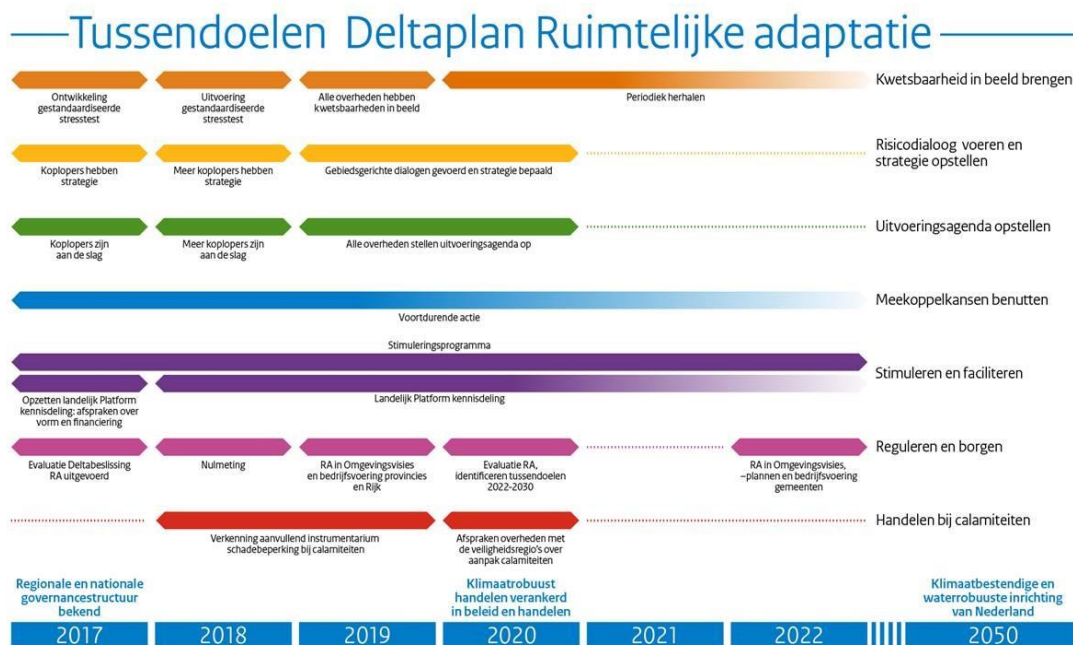

Figuur 1. De 7 ambities van het DPRA

Werken een klimaatbestendig Oosterhout

Voor de gemeente Oosterhout zijn in 2018 klimaatstresstesten uitgevoerd. Daarmee is op hoofdlijnen een beeld beschikbaar van de kwetsbaarheden en risicogebieden op de 4 klimaatthema's wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen. Daarmee heeft de gemeente aan Ambitie 1 van het DPRA voldaan.

Door het gebrek aan capaciteit en andere prioriteiten is afgelopen jaar de uitwerking van ambitie 2 en 3, het voeren van de riscodialogen met de omgeving en het opstellen van een strategie en uitvoeringsagenda, blijven liggen. Met dit plan van aanpak wordt hieraan alsnog invulling gegeven.

Figuur 2. Planning DPRA

De oorspronkelijke planning van het DPRA gaat uit van afronding van de 3 ambities eind 2020 (zie figuur 2). Gesteld kan worden dat de DPRA-doelstelling om in 2020 klimaatbestendig en waterrobuust te handelen slechts beperkt is gerealiseerd.

Op het gebied van water(overlast) en overstromingen, alsook het gemeentelijk groenbeleid is het thema klimaatadaptatie en de problematiek van klimaatverandering al geruime tijd een belangrijk onderdeel van het werk. Van integraal klimaatadaptatief handelen op alle beleidsterreinen ('het nieuwe normaal') is echter nog geen sprake. Onderdeel van dit plan van aanpak is dan ook het realiseren van de doelstelling om klimaatadaptatie voor zover nodig te verankeren in het gemeentelijk beleid (bijvoorbeeld door de ontwikkeling van kaders voor klimaatbestendigheid bij nieuwbouwwontwikkelingen). Het lijkt echter niet realistisch dit voor het einde van het jaar te hebben gerealiseerd.

Het DPRA¹ richt zich, zoals de naam al zegt, voornamelijk op de ruimtelijke inrichting van Nederland om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Hoe kunnen we de gevolgen van hitte, droogte, overstromingen en wateroverlast zo goed mogelijk opvangen met de inrichting van onze openbare en/of publieke ruimte? Klimaatadaptatie als thema is echter breder dan de ruimtelijke inrichting van Nederland waar het DPRA zich voornamelijk op richt. Ook sectoren als gezondheid, mobiliteit, economie, natuur, landbouw, etc. moeten zich gaan voorbereiden op de gevolgen van de klimaatverandering. In de aanpak van het thema klimaatadaptatie voor de gemeente richten we ons de brede aanpak van de gevolgen van klimaatverandering op alle sectoren en beleidsterreinen. Voordeel van de brede aanpak van klimaatadaptatie is daarnaast dat de verbinding van klimaatadaptatie met andere beleidsterreinen een vliegwiel kan betekenen en efficiencywinst kan opleveren. Bijvoorbeeld doordat met vergroening van de stad ten behoeve van klimaatadaptatie ook de kwaliteit van de leefomgeving aantoonbaar toeneemt en natuur en biodiversiteit profiteren.

Resultaat: een Uitvoeringsagenda klimaatbestendig Oosterhout 2050

Uiterlijk in Q1 2021 wordt een concept Uitvoeringsagenda klimaatbestendig Oosterhout 2050 opgesteld en ter bespreking en besluitvorming aangeboden.

Daarin:

- Wordt overzicht gegeven → waar hebben we het over bij het werken aan een klimaatbestendig Oosterhout?
- Worden knelpunten en maatregelen geprioriteerd → Wat pakken we nu aan en wat kan later?
- Wordt inzicht gegeven in de verantwoordelijkheidsverdeling → Wie doet wat?
- Worden maatregelen en beleidsontwikkeling in de tijd gepland → Wanneer?

Doelstellingen

Strategische doelstelling

Het klimaat verandert. Hoe erg het wordt is misschien nog niet altijd duidelijk, maar iedereen krijgt vroeg of laat te maken met de effecten van deze problematiek. Klimaatadaptatie is dan ook niet zozeer een momentopname, als wel een voortdurend proces van aanpassen aan nieuwe omstandigheden, ontwikkelingen en kennis. En vraagt dus om adaptief beleid. Beleid dat nu mogelijkheid biedt om te handelen op basis van de best mogelijke kennis, maar ook ruimte biedt om door de tijd heen aan te passen wanneer nieuwe kennis of methoden worden ontwikkeld. Dit geldt ook voor de invulling van dit plan van aanpak opgave Klimaatadaptatie.

In het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is afgesproken ernaar te streven Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te hebben. Als gemeente werken wij lokaal en in regionaal (Werkeenheid 4) verband aan het realiseren van deze doelstelling. In de concept omgevingsvisie van de gemeente Oosterhout is dan ook opgenomen dat de gemeente streeft naar een klimaatbestendig en waterrobuust Oosterhout in 2050.

¹ Boven het DPRA hangt ook de Nationale Adaptatiestrategie (NAS). Dit is de brede strategie die alle EU landen hebben opgesteld om de gevolgen van klimaatverandering aan te pakken.

Klimaatverandering heeft gevolgen voor alle beleidsterreinen, onze woonomgeving, de gezondheid van onze inwoners, de natuur om ons heen, de economie, de landbouw, etc. Om de impact van de klimaatverandering op onze hele leefomgeving te beperken of te accommoderen en in 2050 klimaatbestendig te zijn is het noodzakelijk nu te bepalen wat we moeten gaan doen en in welk tempo. Daarvoor is een integrale aanpak nodig.

Figuur 3 schematische weergave aanpak opgave klimaatadaptatie

Operationele doelstellingen

De opgave om klimaatbestendig en waterrobuust te zijn in 2050 is in eerste instantie op hoofdlijnen uitgewerkt langs 3 'sporen'. Deze staan uiteraard niet los van elkaar en zullen in uitvoering ook gelijktijdig oplopen.

1. Het vergroten van de bewustwording over klimaatadaptatie binnen de gemeente Oosterhout, het ontwikkelen van klimaatadaptatiebeleid, en het daarnaar handelen.

Klimaatbestendig beleid zit in de combinatie van bewustwording, denken en doen. In de praktijk komt het neer op het 'tussen de oren' krijgen van klimaatadaptief en waterrobuust ruimtelijk ontwikkelen en beleid maken, en het verankeren van dit denken in de reguliere (bedrijfs)processen binnen de gemeente, zodat er ook naar gehandeld kan worden.

Om dit te realiseren is het belangrijk om allereerst het bewustzijn van de gevolgen van de klimaatverandering binnen alle beleidsdomeinen van de gemeente te vergroten. Ambtelijk en bestuurlijk is bekend dat het klimaat verandert en dat dit gevolgen zal hebben voor hun domein of portefeuille. Maar wat die gevolgen precies zijn en hoe daar mee om te gaan, is vaak nog minder bekend.

Het moet uiteindelijk een automatisme zijn om bij beleidsvorming of projecten de gevolgen van klimaatverandering en dus klimaatbestendig handelen mee te nemen. Dit is wat Deltacommissaris Peter Glas 'het nieuwe normaal' noemde, tijdens de presentatie van het Deltaprogramma 2020 op Prinsjesdag, 17 september 2019.

De aanpak in dit spoor is erop gericht samen met de collega's per beleidsterrein (en integraal) te verkennen:

- Wat en hoe groot zijn de gevolgen van klimaatverandering voor mijn domein?
- Wat betekent 'klimaatbestendig' voor mijn domein?
- Welk beleid en/of kaders passen daarbij?

In dit spoor gaan bewustwording en beleidsontwikkeling hand in hand. Uiteraard hebben ook het college en de gemeenteraad een belangrijke rol binnen dit spoor. Bijvoorbeeld als het gaat om ontwikkeling van kaders over klimaatbestendig (nieuw)bouw of hittebestendige buitenruimte.

2. Het vergroten van de bewustwording over klimaatadaptatie bij en het stimuleren van de aanpak daarvan door inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

Complexe opgaven als klimaatadaptatie kunnen we, net als de energietransitie, niet alleen aanpakken. Ook maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld Woningcorporaties), burgers en bedrijfsleven hebben te maken met de gevolgen van klimaatverandering en het zo goed mogelijk omgaan met de gevolgen ervan. Een groot deel van het grondgebied van de gemeente is daarnaast in privaat bezit. De gevolgen van de klimaatverandering worden dan ook niet alleen in de openbare ruimte opgevangen.

Samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid tussen alle betrokken partijen is noodzakelijk. Daartoe is het van belang dat ook onze inwoners, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties bekend zijn met de gevolgen van klimaatverandering, wat dit voor hen betekent, en wat zij zelf kunnen doen om de negatieve gevolgen, bijvoorbeeld economische schade door een piekbui, te verminderen. Het tweede spoor is dan ook gericht op het vergroten van de bewustwording onder, en daaraan gekoppeld het stimuleren en faciliteren van het zelf nemen van maatregelen door, deze partijen.

Daarbij wordt al ingezet op enkele 'no-regret'- maatregelen waarmee we snel en zichtbaar kunnen beginnen. Dit zijn veelal maatregelen die met beperkte inspanning door inwoners of bedrijfsleven kunnen worden genomen en een positieve uitstraling hebben voor niet alleen klimaatadaptatie, maar bijvoorbeeld ook voor bredere biodiversiteit en leefbaarheid. De subsidieregeling klimaatvriendelijke tuinen en daken is hier een goed voorbeeld van. Ook streven we ernaar klimaatadaptatie nu al zoveel als mogelijk mee te nemen in (planvorming voor) projecten, zoals woningbouw of openbare ruimte.

3. Externe dialogen en fysieke projecten

Het derde spoor binnen dit plan van aanpak betreft de feitelijke uitvoering van de 2^e en 3^e ambitie uit het DPRA; het voeren van de externe risicodialogen en gebiedsgericht gezamenlijk bepalen van de aanpak van de prioritaire potentiële kwetsbaarheden.

Doel is gebiedsgericht formuleren van de aanpak van geconstateerde kwetsbaarheden op het gebied van wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte uit de klimaatstresstesten. Een voorstel voor de te voeren externe dialogen wordt uitgewerkt voor de uitvoeringsagenda.

De externe dialogen worden gevoerd met alle relevante partners in een specifiek gebied of op een specifiek thema. De gemeente is immers niet de enige partij die een oplossing kan bieden voor geconstateerde knelpunten. Gezamenlijk wordt gezocht naar oplossingen en maatregelen die moeten worden genomen om klimaatbestendig te worden.